CLIINI
Oulun Keskuspesula Oy

Lausunto 17.05.2017

Maakuntien Sote-yhtiöt ja tekstiilihuolto

Tukipalvelujen tuottaminen maakunta-/sote uudistuksessa

Tukipalveluista yleensä

Sote-uudistus on hyvin laaja kokonaisuus. Sote-palveluissa käytännön arjessa yhtenä kokonaisuutena on tukipalvelut. Uudistuksessa on ollut keskiössä ICT, talous- ja henkilöstöhallinto ja kiinteistöt. Tämän lisäksi on palvelutuotannossa tukipalveluja, jotka ovat välttämätön osa palveluprosessia. Etenkin terveydenhuollossa nämä ovat oleellinen osa kokonaisuutta, tällaisia ovat mm välinehuolto, laboratoriopalvelut ja tekstiilihuolto. Lausunnossa käsittelen näitä ja tietysti erityisesti tekstiilihuoltoa. Yhteistä näille tukipalveluille on, että ne on oleellinen osa asiakkaan potilasturvallisuutta, ja niitä valvotaan ja säännellään eurooppalaisilla ja kotimaisilla standardeilla ja määräyksillä.

Nämä tukipalvelut on organisoitu eripuolilla hiukan eri tavalla paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Tavallisesti nämä on organisoitu yhteistyössä maakuntatasolla sairaanhoitopiirien ja kuntien kanssa tai useamman maakunnan kesken. Pohjois-Pohjanmaalla esimerkiksi välinehuolto on toteutettu yhteistyössä Oulun kaupungin ja sairaanhoitopiirin kanssa, laboratoriopalvelut viiden maakunnan yhteistyönä liikelaitos kuntayhtymänä ja tekstiilihuolto on ollut vuodesta 1991 alkaen Oulun kaupungin ja sairaanhoitopiirin yhteisen osakeyhtiön hoitamaa, johon myöhemmin on tullut osakkaaksi muita palveluiden käyttäjiä. Yhteistyöllä on haluttu turvata kustannustehokas toiminta ja riittävä osaaminen.

Valtakunnallisesti terveydenhuollon korkean hygieniatason tekstiilihuolto on järjestetty pääosin julkisomisteisten osakeyhtiöiden toimesta. Tulevien maakuntien osalta tällä hetkellä 17 palvelut tuottaa maakuntien ja kuntien omistama yhtiö. Pääsääntöisesti tekstiilihuolto yhtiöt ovat usean maakunnan omistamia eli tulevista maakunnista yhdessätoista jo nyt usean maakunnan toimija ja muissa kuntien ja maakunnan toimija. Yhdessä maakunnassa Kainuussa on yksityinen toimija.

Tekstiilihuoltoalan markkinat Suomessa

Tekstiilihuoltoala on pieni toimiala, joka on markkinoiden luonteesta johtuen segmentoitunut voimakkaasti kolmeen osaan. PK-sektorilla toimii paikallisesti ja alueellisesti toimivia pääsääntöisesti perheyrittäjien omistamia pesuloita. Niiden pääasialliset markkinat ovat kuluttajapalveluiden tarjoaminen lähialueen asukkaille. Toinen merkittävä sektori on korkean hygienian vaatimuksen mukaisia palveluja tarjoavat teollisuuspesulat. Nämä ovat pääosin sairaanhoitopiirien- ja kaupunkien omistamia tekstiilihuolto yrityksiä. Niiden pääasiallinen asiakaskunta on julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto. Julkisomisteisilla yrityksillä on merkittävä markkinaosuus myös avoimen sektorin terveydenhuollon tekstiilihuollossa. Lisäksi toimii markkinajohtajana yksi yritys,

jolla on toimintaa koko maassa. Tämä yritys hallitsee markkinoita lähes monopoliasemassa hotellitekstiilien, vaihtomattojen ja työvaatteiden osalta.

Julkisomisteiset pesulat

Julkisomisteisia tekstiilihuoltoyrityksiä on Suomessa nyt 11 ja ne vastaavat 95 %:sti Keskussairaaloiden tekstiilihuollosta, ja lisäksi myös pääosasta muusta julkisesta tekstiilihuollosta. Yritysten liikevaihto vuonna 2016 oli noin 85 M€:a ja ne työllistivät noin 1 100 henkilöä. Kahta lukuun ottamatta pääomistaja on näissä sairaanhoitopiiri ja ne ovat sairaanhoitopiirin konserniyhtiöitä. Maakunta uudistuksen myötä Maakunnista tulee näiden yhtiöiden pääomistaja. Korkean hygienian tekstiilipalveluissa kustannustehokkuus perustuu suureen volyymiin ja yhteisiin käytäntöihin, ns. terveydenhuollon yhteistekstiileihin.

Tukipalvelut ja valinnanvapaus

Uudistuksessa valinnan vapaus kohdistuu ensivaiheessa suoran valinnan palveluihin. Tukipalveluja ajatellen etenkin terveydenhuollon peruspalvelut ja suunhoidon palvelut ovat osa edellä mainittujen tukipalveluiden tuotantoa. Tämä merkitsee sitä, että jatkossa ko. tukipalvelut on järjestettävä ja organisoitava nykyisen esityksen pohjalta uudella tavalla. Tämä merkitsee, että nyt olemassa olevat kokonaisuudet on purettava ja tarkoituksenmukaiset kokonaisuudet hajotettava. Tämä luo haasteita arjen toimivuudelle ja kustannustehokkuudelle.

Maakunnan hyväksyessään palveluntuottajan on vaadittava toimijalta kykyä kaikilta osin palvelutoimintaan niin osaamisen, toiminnan kuin taloudenkin osalta. Tukipalveluiden osalta on siis vaadittava sitä tasoa mitä on säännelty eurooppalaisella ja kansallisella tasolla. Tämä luo haasteita tukipalveluja tarvitseville. Tekstiilihuoltoa ohjaa SFS-EN 14065:2016 standardin mukainen sertifikaatti on julkisomisteiden pesuloiden lisäksi valtakunnallisella markkinajohtajalla ja muutamalla paikallisella pesulalla. Käytännössä tämä merkitsee, että tukipalveluiden hankkiminen on hyvin haasteellista. Tekstiilihuollon osalta tälläkin hetkellä julkisomisteiset yritykset hoitavat myös pääosin yksityisen terveydenhuollon tekstiilihuollon.

Tukipalvelut ja kilpailuneutraliteetti

Valinnanvapauteen kuuluvien palveluiden tuottajana voi olla maakunnan hyväksymä toimija. Uudistuksen tavoitteena on mahdollistaa tasapuolinen kilpailu eri toimijoiden välillä. Maakunta päättää toimijalta vaadittavat edellytykset. Tukipalvelujen osalta maakunta todennäköisesti vaatii sen laatutason, mitä tälläkin hetkellä vaaditaan terveydenhuollon osalta. Käytännössä tämä tekstiilihuollossa tarkoittaa SFS-EN 14065:2016 Tekstiilit, Pesulassa huolletut tekstiilit. Mikrobiologisen puhtauden hallinta mukaista toimintaa. Kuten edellä todettiin, niin ko. tasoista toimintaa on hyvin rajoitetusti saatavissa avoimilta markkinoilta. Hankintalain ulosmyynti rajoitukset estävät palveluiden myynnin ulkopuolisille toimijoille tehokkaasti. Nykyinen ulosmyynti raja 5 % korkeintaan 500 t€:a useimmissa tapauksissa ei riitä Maakunnan liikelaitoksen omistaman Sote-yhtiön

palvelutarpeeseen. Uuden palvelukapasiteetin luominen ei ole helppoa eikä kustannustehokasta. On tarkoituksenmukaista käyttää nykyistä osaamista ja kapasiteettia tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti.

Esitys ratkaisuksi

Maakunta / Sote uudistuksessa tulisi ottaa huomioon edellä esitetyt kysymykset. Mahdollisena ratkaisuna voisi olla antaa julkisomisteisille toimijoille mahdollisuus ja velvollisuus myydä tukipalveluja myös yksityisille suoran valinnan vapauden toimijoille, ilman vaikutusta sidosyksikköasemaan. Tällöin kaikilla toimijoilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet saada tukipalveluja ja kynnys palveluiden tarjontaan madaltuisi ja palvelutarjonta monipuolistuisi. Lisäksi voisi harkita antaa julkisomisteisille yhtiöille mahdollisuus poiketa hankintalain säädöksestä ja mahdollistaa Sote sektorin nimetyille tukipalveluille 20 %:n ulosmyynti.

Oulussa 17.05.2017

Matti Johansson
toimitusjohtaja
Oulun Keskuspesula Oy